

Жіночі портрети
на тлі історії України

Гриша - Інжієрда
дружина великого князя

Інгігерда (відома під церковним ім'ям Ірина) — дочка шведського короля Улофа Шетконунга і Астрід Мекленбурзької, друга дружина князя Ярослава Мудрого.

Народилась вона, вірогідно, у 1000 році. В 1008 р. шведський король, його родина та військо прийняли Святе Хрещення.

Інгігерда отримала виключну для жінки тих часів освіту: вивчала

Священне писання, літературу, історію. Королівна доби вікінгів, вона користувалась особистою свободою, добре володіла зброєю, вільно подорожувала, приймала участь у суспільному житті.

Історичні джерела Скандинавії відзначають її розум, сміливість, вплив на оточення.

Інгігерда мала вийти заміж за короля Норвегії Олафа. «Дівчина була закохана в іншого — норвезького короля Олафа II, — розповідає сага «Про Олафа Святого». — Той писав їй вірші, просив руки.

Зрештою заручився з нею». Весілля — як гарантія миру між Швецією та Норвегією мало відбутися восени на кордоні двох держав на березі річки Ельв. Відповідно до угоди восени 1018 Олаф II прибув на кордон для побачення з нареченою та її батьком, але їх там не виявилося. Відправлені до Швеції гінці привезли невтішну звістку: ще влітку до Улофа Шетконунга прибули посли від новгородського «конунга Ярицлейва», просячи руки його доньки Інгігерди.

У боротьбі з Данією шведський король ставить не на слабку Норвегію, а на сильну Русь, і видає свою дочку за сина Київського князя Володимира, майбутнього правителя всієї Київської Русі, який княжив тоді в Новгороді.

Першу дружину руського князя, Анну, в 1018 році захопив у полон польський король Болеслав разом із сестрами Ярослава, і назавжди відвіз до Польщі. Ярослав більше ніколи їх не побачить. Утім сумує він недовго, і засилає сватів до шведського короля. Влітку 1019 року принцеса Інгігерда прибула до Новгороду.

За переказами, її краса одразу полонила серце 40-річного кульгавого нареченого. Того ж 1019 року відбулось весілля, в цей рік Ярослав здобув Київський престол.

За шлюбним договором Інгігерда отримала у придане місто Альдей-габорг (до 1703 Ладоба, нині село Стара Ладоба) з прилеглими землями. Вона перейшла у східний (православний) обряд з ім'ям Ірина (співзвучне з Інгігерда). Вважають, що Інгігерда знала слов'янську мову з дитинства, оскільки її мати, королева Астрід, була донькою князя ободритів - західних слов'ян.

Ингигерда

Під час війни Ярослава за київський престол з братом Святополком княгиня ділить із чоловіком і долю, і недолю.

Вона супроводжує його у походи - спочатку на Новгород, потім на Київ.

Той факт, що Ірина - Інгігерда була достатньо впливовою жінкою на Русі, підтверджують окремі епізоди із саг, наприклад, в одному творі згадується, що княгиня мала власну дружину, що утримувалась за її рахунок та не підпорядковувалась князю. Коли Ярослав хоче стратити свого брата Судислава Псковського, Ірина переконує його не наслідувати вчинки Святополка. У війні Ярослава із Мстиславом Тмутараканським княгиня також робить усе заради примирення братів. Вочевидь, Ірина брала участь у складанні збірки законів «Руська правда» («Правда Ярослава»), тому що цей документ нагадує європейські аналоги й містить елементи скандинавського права.

Ярослав вів успішні війни й розширював територію Київської держави. Одружившись з Інгігердою, він поріднився із норвезьким королем Олафом II (Олаф Харальдссон, або Олаф Святий, пізніше канонізований, як правитель, який охрестив Норвегію), німецьким цісарем Генріхом II. Коли Олаф Святий, Гаральд Сміливий і Магнус Добрий втекли від короля Канута Данського, Ярослав прийняв їх у Києві.

В «татрі про Еймунда» згадується, що під час перебування Олафа на Русі його дуже поважали та цінували, а Ірина-Інгігерда таємно кохала.

Інший скандинавський твір згадує епізод, коли Ярослав показував Ірині коштовно оздоблені палати, а княгиня відповіла: «Ця палата гарно облаштована, і мало знайдеться прикладів такого ж оздоблення чи кращого, і щоб в одному домі було стільки багатства та стільки хоробрих вождів.

Але все ж таки краще облаштована та палата, в якій сидить конунг Олаф Харальдссон, хоч вона і стоїть на стовпах.» Конунг розсердився на неї і сказав: «Приниження звучить в таких словах, і знову ти показуєш свою любов до конунга Олафа» - і дав їй ляпаса. І вийшла звідти, дуже розгнівана, промовивши, що негайно покине його королівство і більше ніколи не зазнаватиме від нього такої образи». Помирилися вони лише після того, як Ярослав погодився взяти на виховання сина Олафа Магнуса. Під час війни Олаф Святий загинув у бою, але Магнус Добрий здобув норвезький престол.

Авторитет та вплив Київської Русі на теренах Європи були надзвичайно високими, і в цьому беззаперечна заслуга великої княгині. В нордичній літературі склався образ Інгігерди як надзвичайно мудрої та красивої жінки.

Згаданий вже «татр про Еймунда» змальовує княгиню як мудру помічницю руського князя, котра дає йому поради і в критичні моменти приймає особисту участь у вирішенні конфліктів.

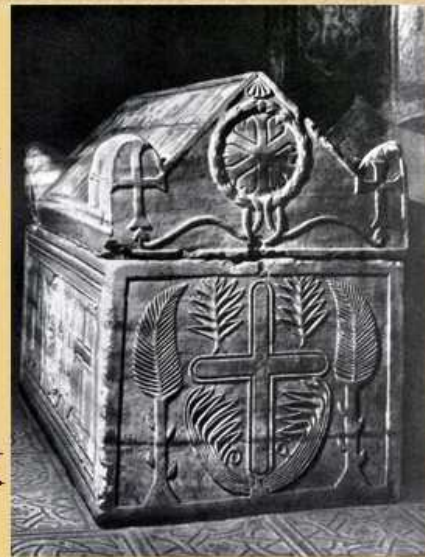

Зображення родини Ярослава в Соборі св. Софії в Києві

Великому князю часто доводилось перебувати у далеких походах та поїздках, і Ірина залишалась у Києві, керуючи справами. У подружжя народилось шестеро синів і троє доньок. Діти, як і їх батьки, виховувались в атмосфері «книжності». Літописець повідомляє, що Ярослав «насеях книжними словеси» серця близьких йому людей. Велика княгиня навчила дітей рідній мові, вони прекрасно розуміли скандинавські саги, що співали при дворі князя варязькі воїни. Князь прагнув зміцнити зовнішні зв'язки держави, тому сприяв одруженню своїх дітей з нащадками правлячих династій Європи.

У 1030-х роках у місті Ярослава було засновано храм і монастир на честь небесної покровительки його дружини Святої Ірини (зруйнований 1240 року монголо-татарською навалою).

Існувала версія, що велика княгиня Ірина померла у Новгороді, куди поїхала до сина Володимира і де прийняла постриг під іменем Анна. Проте за даними останніх досліджень українських і шведських вчених, Ірина-Інгігерда померла в 1050 році у Києві і похована у Соборі Святої Софії. Відбитки, що залишились на вапняному розчині, яким було вкрите дно саркофагу Ярослава Мудрого стали незаперечним доказом парного поховання. Було виявлено, що один із скелетів у саркофазі належить жінці північноєвропейського типу, віком близько 50 років, зростом біля 170 см. За результатами лазерного 3D-сканування, рентгенографії, об'ємної томографії відтворено образ київської княгині, який скандинави вважають вельми вірогідним.

Підготовлено науково-методичним відділом
НТБ КНУТД